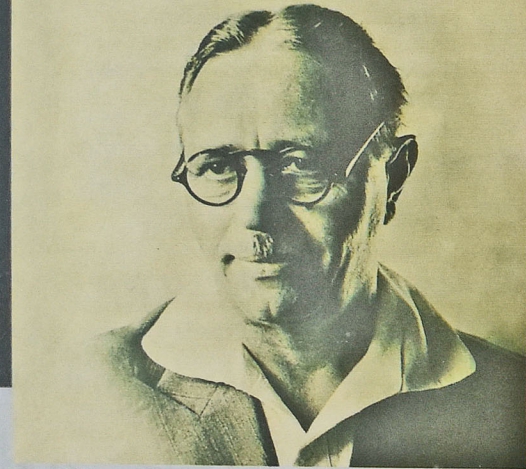

Yubileylər və premyeralar festivalı

ÜZEYİR HACIBƏYLİ X BEYNƏLXALQ MUSİQİ FESTİVALI

18 – 26 Sentyabr 2018-ci il

Birinci akkord

Festivalın ilk günü Fəxri Xiyabanda Üzeyir bəyin və digər musiqi xadimlərinin məzarlarının, Milli İncəsənət Muzeyinin başında "Güllələnmiş heykəllər" in ziyarəti ilə başladı. Bəstəkarın adını daşıyan Bakı Musiqi Akademiyasının qarşısında Dövlət Xalq Çalğı Alətləri Orkestri, Dövlət Xor Kapellası, Müdafiə Nazirliyinin Hərbi Orkestrinin çıxışları oldu. Üzeyir bəyin ev-muzeyində ənənəvi tədbir baş tutdu. Axaşın isə Heydər Əliyev Sarayında açılış konserti keçirildi. SSRİ Xalq artisti Arif Məlikovun 85 illik yubileyinə həsr olunmuş konsertdən öncə çıxış edən mədəniyyət naziri Əbülfəs Qarayev Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafında xidmətlərinə görə Arif Məlikovun "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilməsi haqqında Sərəncamını oxuyaraq ali mükafatı yubilyara təqdim etdi. Ənənəvi olaraq "Koroğlu" operasından uvertürə ilə açılan konsertdə

"Biz elə bir münbit yer hazırlamalıyıq ki, gələcək adamlarımızın əmin, arxayın yaşayıb, gəldikcə tərəqqi və təkamülünə böyük bir təkan olsun".

Sentyabrın 18-26-sı tarixlərində baş tutan Üzeyir Hacıbəyli X Beynəlxalq Musiqi Festivalının proqramı iştirakçıları bəstəkarın bu sözləri ilə salamlayırdı. Festival bu dəfə yubileylər və premyeralarla əlamətdar oldu. Bu barədə mətləbimiz əsasında geniş məlumat alacağıq.

Arif Məlikovun "Fortepiano və orkestr üçün konsert"i, Ceyhun Allahverdiyevin xor və orkestr üçün bəstələdiyi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 ilinə həsr etdiyi "Əbədi sevgimsən" kantatası, Bakıda ilk dəfə Sergey Prokofyevin "Skif süitəsi"ndən "Alla və Lolly" hissəsi və Rixard Ştrausun "Salomeya" operasından "7 örtüyün rəqsi" təqdim olundu.

“Yubilyarın əlamətdar gecədə ifa olunan əsəri sanki bir sərkərdənin güzəranını nəql edir – o, əsl sərkərdə həyatı yaşamaqla yanaşı, vaxtaşırı duyğusal əhvallara da qapılır.

"Alla və Lolly" S.Prokofyevin "Skif süitəsi" simfonik əsərinin həm də ikinci adı kimi məlumdur. "Alla və Lolly" baletinin musiqisi əsasında böyük orkestr üçün yazılıb. 1915-ci ildə tamamlanan və Mariya teatrında premyerası baş tutan bu əsər bəstəkarın özünə dəstəxətinin yaranmasının barizliyini göstərən əsərlər sırasındadır. Musiqi tənqidçiləri "Skif süitəsi"nin musiqisinə Stravinskiyin "Müqəddəs bahar" əsərinin böyük təsiri olduğunu qeyd edirlər. Süitanın ilk dinləyiciləri əsərin musiqili ekstremizmi kimi qəbul etmişdilər.

Qalileyin və Pereyin hökmdarı İrod Antipin hökmdarlığı haqqında rəvayət İncildə nəql olunur və tarixi xronikalarda təsdiqini tapır. Bu rəvayətdə Roma imperiyasının süqut dövrü, antik dövrün son mərhələsinin citovsuz instinktləri ilə yeni qaranmağa başlayan xristianlıq mənafeyyətinin toqquşması çox qəribə aksini tapıb. Və belə bir mövzu yaradıcı insanı maraqlandırmaya bilməzdi. Baxmayaraq ki, operanın müəllifi Rixard Ştraus əsl alman olaraq son dərəcə ciddi, hətta mühafizəkar dünyagörüşünə malik şəxs olub. Bəstəkar

peyğəmbərin dodaqlarından öpmək kimi maniakal istəyin əsirinə çevrilmiş Salomeyada tək-cə monstər-qadın obrazı görməyib. O, ehtirasın faciəvi gücü sayəsində əsl məhəbbət hissəsinin baş qaldırmasını təsvir edib. Həmin dövrdə opera vokalçılar tərəfindən ifaya yararlı olmayan və mənafeyyətsiz musiqi təzahürü elan edilib.

Ü. Hacıbəyli ad. Dövlət Simfonik Orkestri.
Dirijor Fəxrəddin Kərimov

İkinci akkord

Festivalın ikinci günü Bakı Musiqi Akademiyasında "Gələcəyə inam" müasir musiqi layihəsi, "Üzeyir Hacıbəylinin musiqisi əbədidir" adlı konsert, Beynəlxalq Muğam Mərkəzində Rusiyanın T.Dokşitser adına "New Life Brass" kvintetinin konserti baş tutdu, Akademik Opera və Balet Teatrında "Leyli və Məcnun" operası nümayiş etdirildi.

““New Life Brass” kvintetinin çıxışı təəssüratlar atəşfəşanlılığı effekti yaratdı desək, yanılmarıq. Özləri çalıb, özləri oynayan bu gənc və istedadlı musiqiçilər dəstəsi son dərəcə yaradıcı tefəkkürləri və tamamilə fərqli repertuarları ilə ilk dəfə tanış olduqları Bakı musiqisevərlərinin ürəklərini fəth etməyi bacardılar.

Trubaçalarlar Yevgeniy Quryev, Maksim Ştoda və Maksim Maquşev, valtornaçı Vladimir Mezentsev, trombonçu Ramil Axmadulinin ifa etdikləri əsərlər haqqındakı kiçik məlumat konsertlə bağlı təəssüratı əyanlaşdırmaya kömək edə bilər.

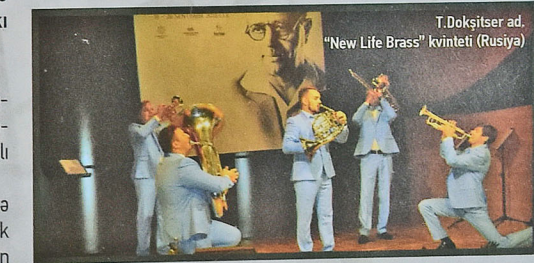
Te Deum — Mark-Antuan Şarpantyenin solistlər qrupu, xor və instrumental müşayiət üçün motetidir (vokal ifaçılığında polifonik quruluşlu Qərbi Avropa orta əsrlər və İntibah dövrü musiqisinin mərkəzi janrlarından biri olan çoxsəsli əsər). Tonallığı re-majör olan motet xronometrajının miqyasının böyüklüyü ilə fərqlənir – 20 və hətta 30 dəqiqə. Şarpantye "Te Deum" himninin sözlərinə 6 əsər bəstələyib, onlardan yalnız dördü qalıb. 1688-ci ildə yazılan əsər unudulmuş bəstələr siyahısından 1953-cü ildə musiqişünas Karl de Nis tərəfindən çıxarılıb. "Nessun dorma" (italyancadan tərcümədə "Qoy heç kim yatmasın") — Cakomo Puccininin "Turandot" operasından olan və tenor repertuara mənsub ən məşhur ariyalardan biridir. Şahzadə Turandot ona elçi düşən bəylərə şərt qoyub ki, üç tapmacasını tapsınlar. Bunun öhdəsindən gəlməyən başını vurmaq əmrini verir. Adını gizli saxlayan şahzadə Kalaf Tu-

Mədəniyyət naziri Əbülfəs Qarayev SSRİ Xalq artisti Arif Məlikovaya "Şöhrət" ordenini təqdim edərkən

randotun bütün tapmacalarını tapır. Lakin bu elçiyə də "hə" cavabı verməyə tələsməyən Turandot çıxallıq edir və bu zaman Kalaf şahzadə xanımına şans verərək onun tapmacasını, konkret olaraq, namalum şahzadənin adını tapması şərtini qoyur. Tapsa, Kalafın boynunu vurdura bilər, əks təqdirdə, onunla evlənməlidir. Onda amansız Turandot əyanlarına əmr verir ki, bu gecə heç kim yatmamalı və namalum şahzadənin ismini tapmalıdır. Tapılmasa, hamının boynu vurulacaqdır. Turandot haqqında düşüncələrə dalan Kalafın ariyası elə bu məqamda başlayır.

Argentinalı müğənni, bəstəkar və aktyor Karlos Qardel (1887-1935) tanqonun tarixində ən önəmli isimlərdən biridir. Onun doğulduğu 11 dekabr tarixi Beynəlxalq tanqo günü kimi qeyd olunur. 1935-ci ildə yazdığı "Por una cabeza" ("Yalnız bir addımlıqda") mahnısı Hollivudda çəkilmiş bir film üçün bəstələnib və cıdır yarıqları həyəcanlarından bəhs edir. Bu əsər "Qadın ətri" ekran əsərindəki məşhur tanqo rəqsi epizodunda və "İnanırcı yalan" filmində istifadə

T.Dokşitser ad.
"New Life Brass" kvinteti (Rusiya)

olunub.1974-cü ildə Milanda Astor Pyatsollanın yeni tanqo tərzində bəstələdiyi və yazdığı "Libertanqo" öz adını ispanca "azadlıq" mənasını verən "libertad" və "tanqo" kəlmələrindən alıb və müəllifin klassik tanqodan Tanqo Nuevoya keçidini simvolizə edir. "All Music Guide" in məlumatına görə, "Libertanqo" əsəri 50 relizdə dünyaya yayılıb. Kuinsi Consun 1961-ci ildə yazdığı "Soul Bossa Nova" kompozisiyası bir çox kinofilmlərin saundtreki kimi istifadə olunub. Bundan başqa, kompozisiyanın çoxlu sayda aranjimanları və kaver-versiyaları mövcuddur. Həm də ən müxtəlif janr və üslublu musiqiçilərin təqdimatında. "Soul Bossa Nova"nın ərsəyə gəlməsinin tarixçəsi

ötən əsrin 50-ci illərinə aiddir. O vaxt Kuinsi Cons Dizzi Gilespinin ansamblının tərkibində Buenos-Ayresdə qastrolda iken onları "new wave" ("yeni dalğa") üslubu ilə tanış edən gənc pianoçu Lalo Şifrinlə tanış olur. Bu kəlmə isə portuqalca "bosanova" şəklində səslənir. "Soul Bossa Nova"nın quruluşuna daha çox təsir edən bibop janrında ifaçılığı ilə seçilən Karlos Jobinin "Desafinado" əsəri olub. Müəllifin etirafına görə, kompozisiyanı 20 dəqiqəyə bəstələyib. 2007-ci ildə K.Cons reper Ludakris və a-kapella qrupu olan "Naturally 7" ilə kompozisiyanın yenilənmiş versiyasını yazdırıb.

Üçüncü akkord

Festivalın üçüncü günü Beynəlxalq Muğam Mərkəzində "Zirvəyə doğru" adlı kamera musiqisi gecəsi, "Dada Qorqud" Kamera Orkestrinin konserti, Musiqi Mədəniyyəti Muzeyində "Opera səhnəmizin Nigarı" adlı SSRİ Xalq artisti Fıraqiz Əhmədovanın 90 illiyinə həsr olunmuş tədbir, Musiqili Teatrda "O olmasın, bu olsun" operettası təqdim olundu.

Dördüncü akkord

Festivalın dördüncü günü Heydər Əliyev Sarayının səhnəsi zamanəmizin görkəmli musiqiçilərindən biri və fəxr etməli həmyerlimiz, SSRİ Xalq artisti, 15 yanvar 2016-cı ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafında və Rusiya Federasiyası ilə Azərbaycan Respublikası arasında musiqi sənəti sahəsində əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsində səmərəli fəaliyyətinə görə "Dostluq" ordeni ilə təltif edilmiş M.M.Kajlayevin müəllif gecəsi ilə yadda qaldı.

Müəllif gecəsi bəstəkarın Nizami Gəncəvi mövzusunda bəstələdiyi "Simfonik freskalar"la açıldı. Murad Kajlayevin 1979-cu ildə SSRİ-Türkiyə istehsalı olan Əjdər İbrahimovun "Məhəbbətim mənim - kədarim mənim" ekran əsəri üçün bəstələdiyi Nizami Gəncəvi mövzusunda "Simfonik freskalar" əsərinin ikinci redaksiyada işlənmiş variantının premyerası ötən ilin aprelində Mahaçqalada M.Kajlayev İncəsənət məktəbinin 10 illik yubileyində ifa olub. Əsərin dünya premyerası 2017-ci ilin sentyabrında Yaroslavlın Sobinov adına Konsert zalında müəllif konsertində baş tutub.

Maestro özü əsəri haqqında bunları danışıdı: "Freskalar"ın ilk ifası 1979-cu ilin aprelində Moskva konservatoriyasının Böyük zalında baş tutub. Solo ifa ilə Qulu Əsgərov çıxış edirdi. Biz bir çox şəhərlərdə qastrolda olduq. Lakin təəssüf ki, bu özünəxas ifaçı yaradıcılığının çiçəkləndiyi dövrdə dünyasını dəyişdi. Əsər əsas ifaçıdan məhrum olandan sonra mən uzun illər bu partituraya qayıtmırdım. Yalnız filmin musiqi materialını "Məhəbbətim mənim - kədarim mənim" baletində istifadə etmişəm.

Ü. Hacıbəyli ad. Dövlət Simfonik Orkestri və Dövlət Xor Kapellası. Dirijor Murad Annaməddov (Rusiya)

“2017-ci ildə “Simfonik freskalar”ın yeni böyük miqyaslı redaksiyasını gerçəkləşdirməyi qərarlaşdırdım. Qulu Əsgərovun səsinə muğam improvizasiyalarında fleyta ilə əvəzlədim, solo ifa ilə qadın vokalçı, qıraətçi və xor epizodları əlavə etdim. Beləliklə, əsərin yeni final görünüşü yarandı – bir növ əsrlərin dərinliklərinə qayıdıq... İndi bu bəstə vahid tabloda, proqram simfoniya prinsiplərini doğruldaşdırmaq səslənir”.

Əsərin Nizami poeziyasına fərqli musiqi yanaşması, əsl dağıştanlı coşqusu, özünəxas və düşündürən dağışları orkestrin və xorun vəhdət və harmoniyası ilə birgə həmin axşam yeni təsir qüvvəsi ilə qulaqlarımızı və zövqümüzü oxşadı. Beləliklə, Nizami Gəncəvinin vətəninin paytaxtı da şair və mütəfəkkirin ədəbi irsinə köklənən "Simfonik freskalar"ın yeni redaksiyada premyerasının şahidi oldu.

Müəllif gecəsində ifa olunan ikinci əsər "Mahnı belə yaranır" (və ya "Mahnının yaranması") xor silsiləsindən 2 fraqment oldu. A.S.Puşkin və R.Həmzətovun poetik irsinin musiqi təəcəssümü olan silsilənin adı Həmzətovun Kajlayevə həsr etdiyi eyniadlı nəzm əsərindədir.

Konsertin növbəti əsəri, əlbəttə ki, Dağıstan xalqının milli qəhrəmanı Şeyx Şamilin adı ilə bağlı olmaya bilməzdi. Eyniadlı xoreografik dram üzrə simfonik illüstrasiyalar müəllif gecəsinin ən yaddaqalan məqamlarından biri oldu. Daha sonra konsertdə "Vətən səhəri" simfonik fantaziyası, "Bakı haqqında xatirələr" konsert valsı, "Zirvəyə doğru" orkestr üçün pyesi ifa olundu. Bu əsərin bəstəkar dahi Niyaziyə həsr edib. Zamanında Vals dəfələrlə maestronun repertuarına bəzəyib.

Müəllif gecəsində Üzeyir Hacıbəyli adına Dövlət Simfonik Orkestrinə dirijorluq edən rusiyalı musiqiçi Murad Annaməddovla Gülbacı İmanovanın ustalıqla rəhbərlik etdiyi və hər dəfə musiqisəvərlərin gözləntilərini doğruldan Dövlət Xor Kapellası yüksək həmkarlıq mədəniyyəti və peşəkarlıq nümayiş etdirdilər.

SSRİ Xalq artisti Murad Kajlayev həyat yoldaşı Valida xanım ilə

Bəşinci akkord

Festivalın bəşinci günü Akademik Opera və Balet Teatrında "Məhəbbət tanqosu" baleti, Musiqili Teatrda "Arşın mal alan" operettası, Beynəlxalq Muğam Mərkəzində fortepiano musiqisi axşamı və Mahni Teatrında "Ü.Hacıbəylinin və digər Azərbaycan bəstəkarlarının mahnı irsi" konserti baş tutdu.

Altıncı akkord

Musiqi bayramının altıncı günü bütünlüklə teatral gün oldu – Bakı Marionet Teatrında "Arşın mal alan", Musiqili Teatrda "Nuri-didə Ceyhun", Opera və Balet Teatrında "Şah İsmayıl" tamaşaları oynandı. Və festivalın daha bir premyerası Bakı Marionet Teatrında baş tutdu. Sentyabrın 23-ü tarixi bu teatr tarixinə truppanın ilk tamaşası olan "Arşın mal alan"ın Bakı premyerası kimi yazıldı. Ötən əsrin 80-ci illərinin sonunda yaranan teatrın ilk quruluşu "Arşın mal alan" 1990-cı ildə ərsəyə gəlib və premyerası Fransanın Karpantra şəhərində olub. Daha sonra isə tamaşa bütün dünyanı gəzib.

“Məhz bu səhnə əsəri Marionet Teatrının indiki əsrarəngiz binasının teatralların sevimli məkanına çevrilməsinə səbəbdir – 5 il öncə respublikanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevə "Arşın mal alan"ı seyr edəndən sonra yeni quruluşların ərsəyə gəlməsini himayə etməyə başlayıb”.

"Leyli və Məcnun" artıq teatrın yeni repertuarını bəzəyir. "O olmasın, bu olsun" isə hazırlıq mərhələsindədir və daha öncə truppanın yerləşdiyi, lakin yanğından sonra yararsız hala düşən binanın rekonstruksiyasının "İçərişəhər" Tarixi-Memari Qoruyğu tərəfindən reallaşmasına aid tapşırıq verib.

Tamaşa 5 il ərsəyə gəlib. Ümumiyyətlə, Marionet Teatrının tamaşaları qısa müddətdə hazırlanmır. Bu teatra aid miniaturluk, nəfislik nə texniki, nə də yaradıcı baxımdan darmacala sığa bilməz. "Arşın mal alan" marionet səhnə əsəri bərpə edilərək, demək olar ki, heç bir dəyişikliyə məruz qalmadan təqdim edildi. Yeganə yenilik bu dəfə rəvayətçi rolunda çıxış edən teatrın aktrisası Fərizə Babayevanın təqdimatında operettanın hər səhnəsinin məzmununun rus dilində söylənməsi oldu. Tamaşanın quruluşçu-rəssamı Elçin Məmmədov, musiqi adaptasiyası Cavanşir Quliyev, kuklalar üzrə rəssamı Elman Mirzəyev, Şamil Buksəyev, İrma Kaadze, Elmira Abbaslı və dekorasiyalar üzrə rəssamları Abbas-Əli Mustafayev, Elman Mirzəyev, Zeynəb Kaadzedir. Rolları İlqar Muradov (Əsgərin vokali), Füzuli Hüseynov (Əsgərin dialoqları), Zərnigar Ağaqışiyeva (Cahan xalənin vokali və dialoqları), Elxan Əhdzadə (Süleymanın vokali), Ramiz Məlikov (Süleymanın dialoqları), Yasin Qarayev (Vəlinin vokali və dialoqları), Sayavuş Aslan (Soltan bəyin vokali və dialoqları), Xuraman

Qasımov (Gülçöhrənin vokali), Mələhat Abbasova (Gülçöhrənin dialoqları), Nəcəbi Hüseynova (Asyanın vokali və dialoqları), Nuriyyə Əhmədova (Tellinin vokali və dialoqları) səsləndirirlər. Səhnə əsəri tamaşaçılar tərəfindən canlı maraq, heyranlıq və məhəbbətlə izləndi. 2000-ci ilin əvvəllərində Tərhan Qorqu ilə söhbətimiz zamanı o mənə bu 12 pərdəli marionet möcüzəsinin fotolarından ibarət təqvim bağışlamışdı. Və indi o fotoların canlı versiyasını nəhayət ki görmək hədsiz xoş oldu.

Yeddinci akkord

Festivalın yeddinci günü Bakı Musiqi Akademiyasının Opera studiyasında Fıraqiz Əhmədovanın 90 illiyinə həsr olunmuş yubiley gecəsi keçirildi.

Səkkizinci akkord

Musiqi bayramının səkkizinci günü Bəstəkarlar İttifaqında Üzeyir bəyin yaradıcılığına həsr olunmuş konfrans, Ağcabədi rayon "Qarabağ" Muğam Mərkəzində F.Əmirov adına Dövlət Mahni və Rəqs Ansamblının konserti, Dövlət Mahni Teatrında "Şuşa sədaları" adlı layihə, Kamera və Orqan Musiqisi Zalında Kamera musiqisi gecəsi, Beynəlxalq Muğam Mərkəzində "Şur dünyası" adlı konsert baş tutdu.

Doqquzuncu akkord

Ü. Hacıbəyli ad. Dövlət Simfonik Orkestri. Dirijor Əyyub Quliyev

Festivalın yekun konserti Heydər Əliyev Mərkəzində baş tutdu. Əyyub Quliyevin dirijorluğu ilə Ü.Hacıbəyli adına Dövlət Simfonik Orkestrinin ifasında A.Borodin "Knyaz İqor" operasından uvertura, S.Prokofyevin "Violin və orkestr üçün 1 sayılı konsert", K.Sen-Sansın "Violonçel və orkestr üçün konsert", İ.Bramsin "Violin, violonçel və orkestr üçün ikili konsert" ifa olundu. Solistlər Sergey Roldugin (cello) və Pavel Milyukov (violin) idilər.

Yekun söz olaraq...

Festival günlərində Üzeyir bəyin ev-muzeyini bir daha ziyarət etdim. Tədbir iştirakçısı olmaq öz yerində, sifir ziyarətçi kimi... Onun öz ali ilə evinin həyatında əkdüyü misilsiz al-qırmızı qızılqul kolu son illərin güdazına gətərsə də, şəxsiyyətinin və sənətinin təza-tərliyinin solmaz gözəlliyində, öləzəməyən ətrində qalmasını ab-havasını növbəti dəfə duymaq səadətinə yaşamaqdan ötrü... Taşəkkürlər, Üzeyir bəy! ♦

Samirə Behbudqızı